

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-172/21 – 1

Zaak C-172/21

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

19 maart 2021

Verwijzende rechter:

Landgericht Köln (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

15 maart 2021

Verzoekster en verzoekster in hoger beroep:

EF

Verweerster en verweerster in hoger beroep:

Deutsche Lufthansa AG

[OMISSIS]

Landgericht Köln

Beslissing

In het geding tussen

EF, [OMISSIS] Berlijn,

verzoekster en verzoekster in hoger beroep,

[OMISSIS]

en

Deutsche Lufthansa AG, [OMISSIS] Köln,

verweerster en verweerster in hoger beroep,

[OMISSIS]

De behandeling van de zaak wordt geschorst.

Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie worden krachtens artikel 267 VWEU de volgende vragen betreffende de uitlegging van het Unierecht voorgelegd:

1. Gaat het bij een ten opzichte van het normale tarief verlaagd zakelijk tarief (in casu 152,00 EUR in plaats van 169,00 EUR), dat berust op een raamovereenkomst tussen een luchtvaartmaatschappij en een [Or. 2] andere onderneming en uitsluitend ter beschikking staat voor zakenreizen van medewerkers van de betrokken onderneming, om een gereduceerd tarief in de zin van artikel 3, lid 3, eerste zin, van verordening (EG) nr. 261/2004, dat niet rechtstreeks of indirect toegankelijk is voor het publiek?

2. Voor zover de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord: gaat het bij een dergelijk zakelijk tarief dan ook niet om een Frequent Flyer-programma of ander commercieel programma van een luchtvaartmaatschappij of touroperator in de zin van artikel 3, lid 3, tweede zin, van verordening (EG) nr. 261/2004?

Motivering:

I.

1.

Verzoekster vordert van verweerster, die een luchtvaartbedrijf exploiteert, betaling van compensatie ten bedrage van 250 EUR op grond van verordening (EG) nr. 261/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten en tot intrekking van verordening (EEG) nr. 295/91 (hierna: „verordening (EG) nr. 261/2004”).

Deze vordering berust op de volgende feiten:

Verzoekster beschikte over een bevestigde boeking voor een op 15 juni 2019 door verweerster uit te voeren vlucht LH 191 van Berlin-Tegel [(Duitsland)] naar Frankfurt [(Duitsland)] met aansluitende vlucht EN.8858 van Frankfurt naar Florence [(Italië)]. De aanvoervlucht LH 191 had om 14.45 uur moeten vertrekken en om 15.55 uur moeten landen. Het vertrek van de aansluitende vlucht EN 8858 stond gepland voor 16.50 uur met aankomst om 18.20 uur. De aanvoervlucht was evenwel vertraagd en bereikte de bestemming pas om 16.53 uur. Hierdoor miste verzoekster de aansluitende vlucht. Met het aangeboden vervangend vervoer bereikte verzoekster haar eindbestemming om 23.43 uur.

2

De afstand tussen Berlin-Tegel en Florence bedraagt minder dan 1 500 km.

De vluchten waren geboekt door de werkgeefster van verzoekster, te weten de onderneming Borderstep Institut GmbH, waarbij een tussen verweerster en de onderneming overeengekomen zakelijk tarief werd toegepast. Dientengevolge bedroeg de vluchtprijs 152,00 EUR en lag deze dus onder het gebruikelijke tarief van 169,00 EUR. Een dergelijk gereduceerd tarief is alleen te boeken voor zakelijke reizen van de medewerkers van Borderstep Institut GmbH. **[Or. 3]**

Verzoekster heeft zich allereerst gewend tot de onderneming EUClaim Deutschland GmbH, die verweerster in naam van verzoekster bij schrijven van 8 augustus 2019 heeft verzocht om een bedrag van 250,00 EUR als compensatie te betalen. Bij schrijven van 9 september 2019 heeft verzoekster verweerster via haar advocaten wederom gesommeerd om tot betaling over te gaan. Verweerster heeft niet betaald.

2.

Het Amtsgericht (rechter in eerste aanleg, Duitsland) heeft de vordering afgewezen. Deze rechter was van oordeel dat verordening (EG) nr. 261/2004 op grond van het bepaalde in artikel 3, lid 3, eerste zin, ervan in casu niet van toepassing is. Het geboekte tarief is een gereduceerd tarief dat niet rechtstreeks of indirect voor het publiek toegankelijk is. Een tarief is voor het publiek toegankelijk, als in beginsel iedereen tegen dit tarief kan boeken. Dit geldt volgens de rechter ook in het geval dat voor het gebruik van een specifiek tarief moet zijn voldaan aan bepaalde persoonlijke kenmerken van de boeker, zoals bijvoorbeeld in het geval van senioren- of kindertarieven. De voorwaarde om gebruik te kunnen maken van een zakelijk tarief is volgens de rechter evenwel niet gelegen in een persoonlijk kenmerk van de boeker, maar veeleer in een afspraak tussen de werkgever en de betrokken luchtvaartmaatschappij waarbij individuele voorwaarden worden gesteld aan de gebruikmaking zoals een minimale omzet en eigen tariefkenmerken. Hierdoor wordt de groep personen die gebruik kan maken van het tarief, dermate concreet dat het tarief niet meer rechtstreeks of indirect voor het publiek toegankelijk is, aldus de rechter.

3.

Verzoekster heeft tegen het vonnis van het Amtsgericht hoger beroep ingesteld en hierbij haar vordering gehandhaafd.

Verzoekster is van mening dat zakelijke tarieven niet vallen onder artikel 3, lid 3, eerste zin, van verordening (EG) nr. 261/2004 en dat de verordening derhalve van toepassing is. De bepaling heeft volgens verzoekster alleen betrekking op speciale tarieven voor (actieve of voormalige) medewerkers van luchtvaartmaatschappijen of touroperators (zogenoemde „industry discounts” of „agent discounts”). In dergelijke gevallen is het belang dat de uitvoerende luchtvaartmaatschappij bij het vervoer heeft, niet enkel een economisch belang. Om die reden heeft de Uniewetgever dergelijke gevallen willen uitsluiten van de toepasselijkheid van de

verordening. Aan een grote onderneming wordt evenwel een gereduceerd zakelijk tarief aangeboden om ervoor te zorgen dat deze zoveel mogelijk vluchten bij de luchtvaartmaatschappij boekt. De Uniewetgever wilde passagiers die bij een dergelijk tarief bijna de volledige prijs betalen en voor het overige geen nauwere relatie hebben met de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, niet van het recht op compensatie uitsluiten. Dit zou immers in strijd zijn met het consumentvriendelijke uitgangspunt van de verordening, aldus verzoekster. Volgens haar is het geboekte tarief ook voor het publiek toegankelijk. Onder publiek worden in dit verband **[Or. 4]** alle personen begrepen die niet op enige manier tot de onderneming van de luchtvaartmaatschappij behoren.

Bovendien geldt – aldus verzoekster – ook de uitzondering op de uitzondering van artikel 3, lid 3, tweede zin, van verordening (EG) nr. 261/2004, aangezien zakelijke tarieven dienen te worden beschouwd als Frequent Flyer-programma's. Door dergelijke raamovereenkomsten is een onderneming op zijn minst feitelijk gedurende de looptijd van de overeenkomst als klant aan de luchtvaartmaatschappij gebonden.

Verweerster concludeert tot afwijzing van het hoger beroep.

II.

De beslissing in hoger beroep vereist een prejudiciële beslissing van het Hof van Justitie van de Europese Unie waarin de prejudiciële vragen worden beantwoord.

1.

De vraag is relevant voor de beslechting van het geding. Mocht een zakelijk tarief vallen onder artikel 3, lid 3, eerste zin, van verordening (EG) nr. 261/2004 en ook niet worden begrepen onder de uitzondering op de uitzondering van artikel 3, lid 3, tweede zin, van verordening (EG) nr. 261/2004, zou het hoger beroep niet slagen. Indien dit daarentegen niet het geval zou zijn, zou het hoger beroep slagen, aangezien verzoekster dan recht zou hebben op betaling van compensatie zoals gevorderd. Verzoekster heeft haar eindbestemming bereikt met een vertraging van 5 uur en 23 minuten. Verweerster heeft niet gesteld dat er sprake is van buitengewone omstandigheden in de zin van artikel 5, lid 3, van verordening (EG) nr. 261/2004.

2.

Of een zakelijk tarief zoals in casu aan de orde een gereduceerd tarief is in de zin van artikel 3, lid 3, eerste zin, van verordening (EG) nr. 261/2004 dat niet rechtstreeks of indirect voor het publiek toegankelijk is, en of het hierbij ook niet gaat om een Frequent Flyer-programma of een ander commercieel programma van een luchtvaartmaatschappij of touroperator in de zin van artikel 3, lid 3, tweede zin, van verordening (EG) nr. 261/2004, is een vraag naar de uitlegging van artikel 3, lid 3, van verordening (EG) nr. 261/2004, waarvan de beantwoording in geval van twijfel is voorbehouden aan het Hof van Justitie van de Europese Unie.

4

3.

Volgens het tot dusver door de verwijzende rechter ingenomen standpunt gaat het bij een gereduceerd zakelijk tarief dat berust op een raamovereenkomst tussen een luchtvaartmaatschappij en een andere onderneming en dat uitsluitend kan worden gebruikt voor zakelijke reizen van medewerkers van de betrokken onderneming, om een niet rechtstreeks of indirect **[Or. 5]** voor het publiek toegankelijk gereduceerd tarief in de zin van artikel 3, lid 3, eerste zin, van verordening (EG) nr. 261/2004 (LG Köln, vonnis van 17 maart 2020, 11 S 33/19, juris; LG Köln, vonnis van 17 november 2020, 11 S 373/19, laatste niet gepubliceerd).

a)

De vraag of zakelijke tarieven die enkel gelden voor ondernemingen na het sluiten van een overeenkomst met de luchtvaartmaatschappij, een niet rechtstreeks of indirect voor het publiek toegankelijk tarief vormen, is in de rechtspraak en de literatuur uitermate omstreden.

In de literatuur wordt, in overeenstemming met de rechtsopvatting van verzoekster, overwegend het standpunt ingenomen dat onder artikel 3, lid 3, eerste zin, tweede variant, van de verordening enkel niet op de vrije markt beschikbare zogenoemde „Funktionsrabatte” (hierna: functionele kortingen) vallen die met name worden toegekend aan medewerkers van luchtvaartmaatschappijen of daarmee samenwerkende touroperators respectievelijk reisbureaus, zoals bijvoorbeeld de industry discount (ID), de agent discount (AD) en het Personal Education Program-tarief (PEP) [OMISSIS]. Als publiek kunnen uitsluitend alle personen van buiten de onderneming van de luchtvaartmaatschappij worden aangemerkt, en niet medewerkers van de luchtvaartmaatschappij zelf of van met haar samenwerkende toeristische ondernemingen [OMISSIS], waarbij volstaat dat het tarief ook alleen toegankelijk is voor delen van het publiek die uitgaan van bepaalde kenmerken van de klanten – kinderen, scholieren, studenten, senioren – [OMISSIS]. Ook zakelijke tarieven zijn voor een aldus gedefinieerd deel van het publiek in ieder geval indirect toegankelijk [OMISSIS]. Dit vloeit althans voort uit het doel en de strekking van de bepaling welke zijn af te leiden uit de uitzondering op de uitzondering van artikel 3, lid 3, tweede zin, van de verordening [OMISSIS]. **[Or. 6]**

In de rechtspraak is men ten aanzien van deze vraag – voor zover te overzien en gepubliceerd – verdeeld. Bovendien is er geen sprake van vaste rechtspraak. Volgens het AG Hamburg (rechter in eerste aanleg Hamburg, Duitsland) is de toepasselijkheid van de verordening in het geval van gereduceerde zakelijke tarieven bijvoorbeeld niet uitgesloten (AG Hamburg, beschikking van 1 november 2019, 23a C 83/19), terwijl afzonderlijke afdelingen van het AG Köln (AG Köln, vonnis van 4 november 2016, 136 C 155/15), het AG Bremen (AG Bremen, vonnis van 16 januari 2020, 16 C 313/19) en het AG Frankfurt am Main (AG Frankfurt am Main, vonnis van 4 april 2019, 32 C 1964/18) de verordening in het geval van gereduceerde zakelijke tarieven niet toepasselijk achten. Het LG

Frankfurt am Main (rechter in tweede aanleg Frankfurt am Main, Duitsland) heeft beslist dat zelfs een aan een hele beroepsgroep – journalisten – toegekende korting niet kan worden beschouwd als rechtstreeks of indirect voor het publiek toegankelijk (LG Frankfurt, vonnis van 6 juni 2014, 24 S207/134s, aangehaald overeenkomstig *Schmid*, NJW 2015, 513, voetnoot 5).

b)

Volgens de verwijzende rechter kan een zakelijk tarief zoals in casu aan de orde niet worden aangemerkt als „voor het publiek toegankelijk”. In afwijking van het in de literatuur ingenomen standpunt kan de verwijzende rechter in het bijzonder geen aanknopingspunten vinden voor de opvatting dat artikel 3, lid 3, eerste zin, tweede alternatief, van verordening (EG) nr. 261/2004 uitsluitend zou gelden voor functionele kortingen voor medewerkers van de luchtvaartmaatschappijen en toeristische ondernemingen. Functionele tarieven worden weliswaar ook genoemd in de richtsnoeren van de Commissie voor de interpretatie van verordening (EG) nr. 261/2004 [(PB 2016, C 214, blz. 5)]. Daarin wordt met betrekking tot artikel 3, lid 3, eerste zin, vermeld: „*Speciale tarieven die door luchtvaartmaatschappijen aan hun personeel worden aangeboden, vallen ook onder deze bepaling*”. Hieruit kan evenwel – los van de ontbrekende bindende werking van dergelijke richtsnoeren – niet worden afgeleid dat uitsluitend dergelijke tarieven onder de bepaling vallen. Daartegen pleit reeds de uitzondering op de uitzondering van artikel 3, lid 3, tweede zin, van verordening (EG) nr. 261/2004, op grond waarvan Frequent Flyer-programma’s zijn uitgezonderd van de in de eerste zin opgenomen regeling. Indien op voorhand alleen tarieven voor eigen medewerkers of voor medewerkers van geassocieerde ondernemingen onder de eerste zin zouden vallen, zou deze uitzondering op de uitzondering volstrekt overbodig zijn, aangezien dergelijke tarieven sowieso geen Frequent Flyer-programma’s vormen. Derhalve had de Uniewetgever de tweede zin in zijn geheel weg kunnen laten, als hij een dergelijke opvatting van de bepaling voor ogen had gehad. Dat de wetgever dit niet heeft gedaan moet volgens de verwijzende rechter tot de conclusie leiden dat de eerste zin niet alleen functionele kortingen voor eigen medewerkers en medewerkers van toeristische ondernemingen omvat. Het in een deel van de literatuur ingenomen tegenovergestelde standpunt geeft ook geen duidelijkheid over de vraag hoe een dergelijke opvatting in overeenstemming kan worden gebracht met de tweede zin. Er is slechts één vindplaats aan te wijzen waar wordt gesteld dat de tweede zin enkel een declaratoire regeling bevat, aangezien de eerste zin hoe dan ook geen Frequent Flyer-programma’s omvat – het zou slechts gaan om een „verduidelijkende bepaling” (servicenorm) van de Europese wetgeving [OMISSIS] **[Or. 7]** [OMISSIS]. Dit standpunt kan de verwijzende rechter niet volgen. Volgens de verwijzende rechter gaat het hierbij om een cirkelredentie.

Omgekeerd lijkt het – zonder dat de verwijzende rechter dit zou moeten beslissen – evenwel niet dwingend voorgeschreven dat een tarief onbeperkt toegankelijk moet zijn voor het hele publiek. In zoverre kan voor het kenmerk van het publiek zeker volstaan als een tarief slechts toegankelijk is voor een bepaald, volgens

objectieve persoonlijke criteria gedefinieerd deel van het publiek, zoals dit bijvoorbeeld het geval is bij kinder- en seniorentarieven (zie bijvoorbeeld AG Bremen, vonnis van 16 januari 2020, 16 C 313/19). Dan rijst evenwel de vraag aan de hand van welke criteria de groep moet worden gedefinieerd zodat bij een tarief nog gesproken kan worden van een voor een deel van het publiek toegankelijk tarief in de zin van de bepaling. Volgens de verwijzende rechter kan alleen worden uitgegaan van een dergelijk deel van het publiek, als de groep aan de hand van objectieve persoonlijke kenmerken wordt bepaald waar de leden aan voldoen, zoals bijvoorbeeld leeftijd of in voorkomend geval ook de eigenschap van scholier of student. Bij een zakelijk tarief zorgt echter niet een bepaald persoonlijk kenmerk van de passagier ervoor dat hij behoort tot een bepaalde groep, maar veeleer een contractuele verhouding tussen de werkgever van de passagier en de luchtvaartmaatschappij. Om van het gereduceerd tarief gebruik te kunnen maken, is niet voldoende dat een reiziger uitsluitend medewerker van een onderneming van een bepaalde omvang is. Veeleer moet deze onderneming eerder al een raamovereenkomst met de luchtvaartmaatschappij hebben afgesloten. De toekenning van het tarief sluit derhalve aan bij een criterium *inter partes* dat door de partijen bij de raamovereenkomst werd vastgelegd (AG Bremen, vonnis van 16 januari 2020, 16 C 313/19).

Zelfs al zou men willen aannemen dat het behoren tot een groep in de zin van artikel 3, lid 3, eerste zin, van verordening (EG) nr. 261/2004 kan worden afgeleid uit het feit dat een klant medewerker is van een onderneming die een overeenkomst heeft gesloten met de luchtvaartmaatschappij, dan nog zou bij het litigieuze tarief in ieder geval een – zij het slechts indirecte – vrije toegankelijkheid van het tarief voor dit „deelpubliek” ontbreken. Ook de medewerkers van de onderneming die in casu de raamovereenkomst inzake het lagere tarief heeft gesloten, kunnen immers niet vrijelijk gebruik maken van dit tarief. Integendeel, het staat vast dat het litigieuze tarief uitsluitend geldt voor zakelijke reizen in het kader van het dienstverband en niet voor privéreizen van de medewerkers. Op grond van dit duidelijk gedefinieerde doel is een toegankelijkheid van het gereduceerde tarief niet meer uitsluitend afhankelijk van persoonlijke kenmerken van de passagier en is er geen sprake meer van een voor het publiek toegankelijk tarief (in die zin ook AG Köln, vonnis van 4 november 2016, 136 C 155/15 [OMISSIS] [Or. 8] [OMISSIS]). Dit is een doorslaggevend verschil met andere mogelijke tarieven die voor een deel van het publiek gelden. Zo kunnen gereduceerde tarieven voor kinderen of senioren worden gebruikt ongeacht het reisdoel. Ook bij tarieven voor scholieren of studenten zal in de regel de toegankelijkheid daarvan niet zijn gebonden aan de voorwaarde dat de aanleiding voor de vlucht de school of de studie is.

4.

Volgens de verwijzende rechter valt een tarief zoals in casu aan de orde ook niet onder de uitzondering op de uitzondering van artikel 3, lid 3, tweede zin, van verordening (EG) nr. 261/2004, op grond waarvan de verordening ongeacht de eerste zin geldt voor passagiers die in het bezit zijn van tickets die door een

luchtvaartmaatschappij of touroperator zijn verstrekt in het kader van een Frequent Flyer-programma of een ander commercieel programma (LG Köln, vonnis van 17 maart 2020, 11 S 33/19, juris; LG Köln, vonnis van 17 november 2020, 11 S 373/19, niet gepubliceerd).

Volgens het overgrote deel van de rechtspraak en literatuur vallen onder deze bepaling in ieder geval zogenoemde Frequent Flyer- respectievelijk Miles-programma's. Af en toe wordt echter ook gesteld dat ook zakelijke tarieven uiteindelijk als doel hebben klanten te binden en te werven, en dat om die reden ook voor dergelijke tarieven de uitzondering op de uitzondering zoals opgenomen in de tweede zin geldt [OMISSIS]. Volgens de verwijzende rechter kunnen de begrippen Frequent Flyer-programma of commercieel programma in de zin van artikel 3, lid 3, tweede zin, van de verordening evenwel niet dermate ruim worden opgevat. Uiteindelijk dient immers ieder gereduceerd tarief ertoe klanten te binden. Indien men enkel de reductie reeds voldoende zou achten om de uitzondering op de uitzondering zoals opgenomen in de tweede zin te laten gelden, zou dit het boven reeds omschreven gevolg hebben: uiteindelijk zou geen enkel gereduceerd tarief dat wordt toegekend aan personen van buiten een onderneming (deze laatsten zijn immers geen klanten in eigenlijke zin), onder artikel 3, lid 3, eerste zin, tweede alternatief, van de verordening vallen en zou de bepaling in de tweede zin volstrekt overbodig zijn. Het bepaalde in de eerste zin zou dan alleen gelden voor functionele kortingen. Als dit het oogmerk van de Uniewetgever was geweest, dan had hij dit met gemak ook uitdrukkelijk zo in de eerste zin kunnen vastleggen en de onnodige tweede zin kunnen weglaten. Dit heeft hij juist niet gedaan. Ook kan niet worden aangenomen dat de Uniewetgever pas via de omslachtige weg van een uitzondering op de uitzondering in de tweede zin wilde regelen dat alleen functionele tarieven zijn uitgesloten van de verordening. Om bovenstaande redenen gaat de verwijzende rechter ervan uit dat de tweede zin geen zakelijke tarieven omvat, maar slechts geldt voor passagiers die beschikken over tickets welke werden verstrekt als premie in het kader van Frequent Flyer-programma's of [Or. 9] commerciële programma's, in het bijzonder Miles-programma's (in die zin ook AG Köln, vonnis van 4 november 2016, 136 C 155/15).

[OMISSIS]

[slotformule, ondertekeningen]